

Cecilia Koskela

KALA TAITEESSA

Kalan symboliikkaa Suomen ja Aasian taiteessa.

Kuvataiteen koulutusohjelma

2019

KALA TAITEESSA – Kalan symboliikkaa Suomen ja Aasian taiteessa.

Koskela, Cecilia
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuvataiteen koulutusohjelma
toukokuu 2019
Sivumäärä: 28

Asiasanat: kala, symbolismi, taide

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia kalan symboliikkaa ja sen vaikutusta taiteeseen. Työ keskittyy Suomen ja Aasian merkittävimpiin kalan vaikutuksiin symboliikassa sekä taiteessa. Lopussa pohditaan opinnäytetyön taiteellista osuutta suhteessa tekstiin.

FISH IN ART - Symbolism of fish in Finnish and Asian art.

Koskela, Cecilia

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Fine Arts

May 2019

Number of pages:28

Keywords: Fish, symbolism, fine arts

The purpose of this thesis is to study the symbolism of fish and its impact on art. The work focuses on Finland and Asia's most significant fish effects in symbolism and art. At the end, the thesis discusses the artistic part of the thesis in relation to the text.

SISÄLLYS

1	Johdanto.....	5
2	Kala ja minä.....	6
2.1	Kalasta	7
3	Kultakalani	8
4	Symbolismi.....	9
4.1	Suomen mytologiat.....	9
4.2	Aasialainen mytologia	11
4.3	Kristinuskko	12
5	Taiteessa	14
5.1	Ernst Haeckel.....	15
5.2	Paul Klee	16
5.3	René Magritte	17
5.4	Kiina ja Japani	18
5.5	Suomi.....	22
6	Yhteenveto.....	26
7	LÄHTEET	27

1 JOHDANTO

Eläintaide on ollut aina mukana taiteen historiassa: myyttisinä olentoina, uskollisina lemmikkeinä tai riistana asetelmassa. Yksi vaikuttavimmista eläimistä ihmiskunnan kehityksessä, ei kuitenkaan ole yksi suosituimmista aiheista eläintaiteessa. Kalat on yksi maailman monipuolisimmista eläimistä. Kalalajeja on enemmän kuin liskoja, lintuja ja nisäkkäitä yhteensä.

Tutkin tässä opinnäytetyössä kalojen symboliikkaa eri kulttuureissa, sekä niiden vaikutusta taiteeseen. Keskityn käsittelemään ja vertailemaan Suomen ja Aasian kalasymboliikkaa ja -taidetta.

Nostan esille niin sanottuja ”kalataiteilijoita”, jotka koen merkittäväksi taiteen historiassa. Esittelen myös muutamia suomalaisia nykytaiteilijoita, jotka ovat vaikuttaneet kalataiteellaan.

Tutkin myös omaa suhdetta kaloihin ja pohdin omaa työskentelyäni opinnäytetyöni taiteellisessa osuudessa.

2 KALA JA MINÄ

Sana kala tuo usealle suomalaiselle mieleen monenlaista. Kesäinen päivä, kalastus ystävien tai perheen parissa. Tuulenvire, joka puhaltaa keskellä järveä veneestä kalastaessa. Savun tuoksu, jonka tuuli puhaltaa savustuspöntöstä tai grillistä, jossa ne pari ahventa tai hyvällä tuurilla hauki ovat kypsymässä. Kenties juhlallinen ateria, runsaalla merisuolalla ja sitruunalla maustettu uunilohi sekä kauniin punainen graavilohi, jota koristaa vihreä tilli. Myös monelle kala tuo huonoja mielikuvia; ne maistuvat pahalle, haisevat pahalle ja ovat limaisia. Jotkut tuntevat syyllisyyttä kalastuksen aiheuttaneesta kitumisesta ja kuolemasta.

Melkein kaikki näistä ovat hyvinkin tuttuja kokemuksia itselleni. Kalastusta harrastettiin perheen kanssa, kun olin pieni. Isä tai äiti kaivoivat lapiolla multaa, minä veljieni kanssa pienillä sormilla nappasimme madot. Kaikilla oli omat onget, mutta minulla oli näppärimmät sormet. Olin useasti vaihtamassa matoa muidenkin koukkuihin kuin omaanikin.

Isä näytti miten, kalasta otetaan kunnolla kiinni, etenkin jos sillä oli piikkejä. Kalojen käsittelyä en aritellut. Niiden ”limaisuus” ei häirinnyt minua, päinvastoin olin hyvin kiinnostunut niiden anatomiasta. Miten ne käyttävät eviään uimessaan, miten kidukset toimivat. Päädyin useasti suolistamaan kuolleen kalan tutkiakseni niiden sisäelimiä. Minulle opetettiin, miten kala perataan oikeaoppisesti.

Kaikki syötävät kalat syötiin. Jos kala oli vielä pieni, se päästettiin takaisin vapauteen kasvamaan. Ahvenilla on kuitenkin tapana ahmaista mato niin, että koukku menee syvälle kalan kiduksiin. Kuolleet pienet kalat jätettiin linnuille syötäväksi, tai vietiin mummun kissalle.

Kalastusharrastus meni pidemmälle ja vanhempani hankkivat pienen moottoriveneen. Lapsuudenkotini on hyvin lähellä merta, reilun kilometrin päässä on venelaiturit, jotka ovat mereen johtavan joen rannalla. Emme tietenkään lähteneet meren suurille aalloille, vaan kiertelimme pienet rannikkosaaret läpi. Joskus jopa kävimme kaupungin keskustassa veneellä, mihin pääsi jokea pitkin. Veneen mukaan tuli myös verkkokalastus sekä vetouistelu. Olin useasti irrottamassa pienempiä kaloja verkosta. Ikinä en ollut kummastakaan niin kiinnostunut kuin onkimisesta. Pidän niin siitä rauhoittavasta hiljaisuudesta, kun tuijotetaan kohon liikkeitä sekä jännityksestä kun koho käykin nopeasti pinnan alla.

Kun olin 11 vuotias, vanhempani päättivät hankkia oman mökkitontin järven rannalta nimeltä Haukijärvi. Järvi on nimensä mukainen, vielä viime kesänä sieltä on nostettu useampi hauki.

2.1 Kalasta

Lähes kaikissa vesistöissä ympäri maailmaa runsain selkärankainen on kala. Meren syvimmistä osista korkeisiin alppivirtoihin, kalat elävät ja lisääntyvät, joskus jopa paikoissa, joissa muut selkärankaisten eivät voi selviytyä.

Yli 30 000 lajilla kalat muodostavat yli puolet maan selkärankaisten moninaisuudesta. Toisin sanoen eläviä kalalajeja on enemmän kuin sammakkoeläimiä, kilpikonna, liskoja, lintuja ja nisäkkäitä. Kalat ovat monipuolisia lajiensa lukumäärän suhteen, mutta ne ovat myös monimuotoisia ympäristönsä, ravintonsa, käyttäytymisensä, lisääntymiskeinojensa sekä vuorovaikutuksien suhteen. Kalat voivat olla myös erittäin runsaita: maailman runsain selkärankainen on sukasuu-kalat, jotka ovat yleisiä koko valtamerellä. Joissain tapauksissa kalat kuten turska, tonnikalat, lohet, sillit ja sardellit tukevat kalastajia, jotka ruokkivat satoja miljoonia ihmisiä. Tukemalla yhteiskuntaa ja yhteisyyttä, nämä kalat ovat auttaneet muovaamaan ihmiskunnan historiaa ja tulella rannikkotalouden perustaksi ja tukemalla maailmanlaajuisia tutkimusta ja leviämistä.

Kala kuuluu selkärankaisten eläinten ryhmään, mutta ei kuitenkaan kuulu tetrapodeihin (selkärankaisten yläluokka, mm. linnut, liskot, nisäkkäät). Kalat elävät vedessä, hengittävät happea kidusten läpi, ovat ektotermisiä (kylmäverisiä) ja niillä on evät raajoina. Luonnollisesti jokaisessa säännössä on poikkeuksia. Jotkut kalat viettävät aikaa ulkona vedestä, joillakin on hengitysilma-aukot, jotkut ovat endotermisiä (lämmenverinen) ja joillain ei ole raajoja ollenkaan.

(Hastings 2015 xvii-xviii)

3 KULTAKALANI

Tämän opinnäytetyön aihe tuli päätöksestäni tehdä taiteellinen osuus opinnäytetyön kultakaloista. Tässä työssä tutkin pääasiassa Suomen ja Aasian symboliikkaa ja taidetta, koska päätin maalata kultakaloja.

Kultakalat ovat jalostettu lemmikeiksi villeistä karpeista jo 1200-luvulla kiinassa. Ne ovat yksi suosituimpia lemmikkikaloja, koska ne ovat edullisia, helppohoitoisia, pitkäikäisiä ja tietenkin kauniita. (Komulainen 2006)

Aluksi ajattelin tehdä kolmen sarjan 150cm x 150cm kokoisista tauluista. Jokaiseen tauluun tulisi yksi suuri kultakala, yhtenäisen kuvan. Kultakalojen väritys olisi mennyt kiinalaisen karppien symbolismin mukaan. En kuitenkaan ehtinyt päättää symbolistisia merkityksiä, ennen kuin halusin muuttaa hieman ideaa.

Käsityöt etenkin kutominen ja virkkaus ovat minulle kuin terapiaa. Pelkkä lankakerien pyörittely ja ihastelu rentouttavat ja tuovat suurta iloa. Haluan ehdottomasti tuoda suhteeni käsityöhön esiin lopullisessa työssäni.

Ei mennyt kauaa, kun yhdistin kultakalat ja pitsin. Aiemmin maalatessani alkuperäisiä kultakaloja, koin haastavuuden kalojen evissä. Ne täytyisi saada mahdollisimman kauniin ja ilmavan näköisiksi. Pitsi on täydellinen tähän, eikä mikä vain pitsi, vaan virkattu sellainen. Tiesin että minulla ei olisi aikaa virkata niitä itse kokonaan, joten käännyin äitini puoleen. Häneltä sain muutaman vanhan valkoisen pienen virkatun pöytäliinan ja yhden verhon. Osan löysin kierrätyksestä ja loput virkkasin itse. Virkatut pitsit eivät olleet aivan oikean mallisia, joten raa’asti leikkelin niitä ja yhdistelin itse virkaten.

4 SYMBOLISMI

4.1 Suomen mytologiat

Hauki on pohjoisten sisävesien ahnain petokala ja kooltaan yksi suurimmista. Kokotiilimaisen leveät leuat, suuri runsashampainen suu, ohjusmainen vartalo, pystysuunnassa litistynyt kuono, joka käsittää lähes puolet pään pituudesta. Näillä sanoilla kuvataan hauen ulkomuotoa Sakke Yrjölän, Hannu Lehtosen ja Kari Nybergin kirjassa Suomen kalat.

Jo hauen lukuisista lempinimistä voi päätellä, että kala on ollut merkittävässä roolissa muinaisista ajoista asti. Sen nimitykseen kuuluvat muun muassa jänkäkoira, kiilapää, krokotiili, luupää, limatuubi, rantarosvo, luuleuka, veenkoira, vihertorpedo, särjensurma ja hauentuppi. Etenkin pula- ja rospuuttoaikoina hauki on ollut ensiarvoisen tärkeä ravinnonlähde. Se on helppo kuivata, ja vähärasvaisena kalana se myös säilyy pitkään syömäkelpoisena.

Muinaisissa mytologioissa hauki esiintyy taikavoimaisena jättiläiskalana. Shamaanit käyttivät haukea usein apueläimenä tehdessään mielessään matkoja toiseen todellisuuteen. Myyttien hauen suoli oli vertauskuvana vainajan lopulliselle kohtalolle: paikalle, josta edes samaani ei voinut sielua enää tavoittaa.

Hauen myyttisiin vahvuuksiin liittyy kiinnostavalla tavalla myös kulttuurin synty. Yksi Kalevalan ikonisista kohtauksista kuvaa, kuinka Väinämöinen ryhtyy rakentamaan kannelta. Hän kohottaa miekkansa ja halkaisee sillä suuren hauen. Hauki ja sen leuat toimivat kanteleen keskeisenä rakennusaineena.

Kanteleesta tulee maaginen esine, sillä sen avulla Väinämöinen soittotaito ylittää inhimilliset mitat. Soittoa nousevat kuulemaan eri haltijoiden lisäksi myös päivä ja kuu. Päivä lumoutuu soitosta niin, että laskeutuu hongan latvaan, josta se joutuu vangituksi yhdeksän lukon taakse. Lopulta vasta Väinämöinen pystyy vapauttamaan päivän pinteestä suorittamalla kosmisen pelastustehtävän: soittaen kanteletta niin, että itsekin itkee. Tässä Väinämöinen rikkoo miehistä käyttäytymistä koskevan kulttuurisen tabun ja antautuu tunteittensa valtaan. Hänen kyyneleissään on niin väkevää voimaa, että niistä kasvaa kaunis tammi.

Toisaalta Väinämöinen myös tappaa merimatkallaan suuren hauen. Tämä uroteko osoittaa, että hän on ylivoimaisen vahva, vahvempi kuin hauki, jolla on maagista voimaa. Sen sijaan Ilmarinen ja Joukahainen epäonnistuvat hauen tapossa. (Tukiainen 2018, 24-25)

Lohi on kalojen kuningas, äärimmäisen sinnikäs kala, joka pystyy tulemaan toimeen vuolaassakin virrassa. Erityisen hyvin lohien sisu tulee esiin sen kyvystä nousta koskien yli hyppimällä tai voimakkaasti uimalla. Lohi elää meressä sekä isoissa joissa ja järvissä. Vesien on oltava mieluiten kirkkaita ja puhtaita. Luonteeltaan lohi on vaelluskala. Sitä voi kutsua vapaan veden kulkuriksi, jonka taival saattaa venyä tuhansien kilometrien päähän.

Kalevalaisessa mytologiassa lohella on mielenkiintoinen rooli. Maailman syntyä kuvaavassa tarinassa se esiintyy yhtenä kaikkien aikojen ensimmäisistä eläimistä. Aikojen alussa Väinämöinen ajalehti meressä. Päivä, kuu, tähdet ja pilvet olivat jo syntyneet, mutta mitään muuta ei vielä ollut olemassa. Meressä maatessaan Väinämöinen kääntyi erilaisiin asentoihin. Näin syntyivät kalahaudat ja karit sekä lohiparvet. Ne olivat paikkoja, joihin lohien kaltaiset arvokalat vetäytyivät liian lämpimään aikaan.

Lohella oli rooli myös muinaisten kosijoiden kilpalaulannassa. Jotta kosijoiden motivaatio ja kyvyistä saatiin selkoa, kosijoille annettiin tarinoiden mukaan mahdottomia tehtäviä. Yksi vaikeimmista tehtävistä oli käsky pyydystää kuoleman virrasta kala. Kalan tuli mieluiten olla lohi tai hauki. Lohi oli saatava kiinni, mikäli kosija mieli haluamansa neidon itselleen.

Tunnetuimman version mukaan Väinämöinen rakensi kanteleen hauen leukaluista. Virolaisen runotoisinnon mukaan myyttien kantele syntyi samaan aikaan veneen kanssa ja sen rakennusaineisiin kuului myös lohi. Venematkalta tuotiin mukana siika, hauki ja punainen lohi, joiden luista kantele laadittiin. (Tukiainen 2018, 35-36)

4.2 Aasialainen mytologia

Japanissa on tiettytyyppisiä karppeja, joita kutsutaan koikarpeiksi. Ne ovat värikkäitä makeanveden kaloja, joita käytetään yleisesti aasialaisissa maisemissa ja suunnitteluissa, mukaan lukien Fengshuissa (Kiinalainen ympäristöoppi).

Koikarpin monet eri ominaisuudet symboloivat oppitunteja ja kokeita mitä yksilöt kokevat elämässään. Niillä on myös voimakas ja energinen elämänvoima, jonka osoittaa sen kyky uida vastavirtaan. Onni, menestys, vauraus, pitkäikäisyys, rohkeus, kunnianhimo sekä sinnikkyys kuuluvat kaikki koikarppiin liittyviin ominaisuuksiin. Sen eri värit ovat näitä ominaisuuksia, jotka edustavat elämässä tiettyjä näkökohtia tai tuloksia.

Kohaku - Valkoinen runko, jossa on punaisia täpliä, symboloi menestystä urallasi.

Kumonryu – Valkoinen runko, jossa on mustia täpliä tai kokonaan musta runko, symboloi muutoksia ja muodonmuutoksia.

Ogon - Kokonaan hopean värinen runko edustaa symbolisesti menestystä liike-elämässä sekä varakkuudessa.

Kuchiben – Runko on valkoinen, mutta punaista esiintyy erityisesti kalan suun alueella. Tämä saa sen näyttämään siltä, että kalalla olisi huulipunaa. Se edustaa rakkautta ja pitkäaikaisia suhteita.

Yamabuki – Kokonaan kullan värinen runko symboloi rikkautta ja vaurautta.

Ying yang – symbolissa uskotaan olevat kaksi karppia, toinen on uros ja toinen naaras. Koi-paria käytetään yleensä onnen symbolina menestyksellä avoliitoille.

(Karen Frazier n.d)

Kiinalaisen mytologian mukaan karppi voi muuttua lohikäärmeeksi. Legendan mukaan, jos karppi pystyy hyppäämään Keltaisenjoen ”Dragon gate” vesiputouksen yli, muuttuu se lohikäärmeeksi. Tämä symboloi menestystä niille, jotka tekevät kovasti töitä sen eteen. (Eberhard, 1983, 57-58)

4.3 Kristinusko

Kreikankielisten sanojen Iesous Khristos Theou Yios Soter, Jeesus Kristuksen Jumalan Poika Pelastaja, etukirjaimet muodostavat kreikan kalaa merkitsevän sanan Iktys. Ensimmäisen vuosisadan aikana kalasta tulikin yleinen kristittyjen symboli. Vainojen aikana kristityt tunnistivat toisensa kalasta, jonka saattoivat esimerkiksi toisensa kohdatessa piirtää hiekkaan, josta se oli mahdollista pyyhkäistä nopeasti piiloon. Näinä aikoina sellaiset

kristittyjen

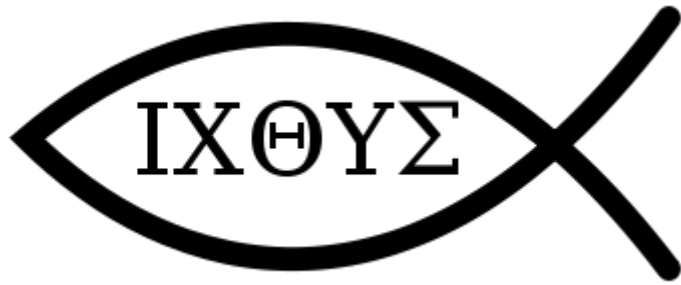
hautausmuistomerkit,

joissa kalaa ei kuvattu,

olivat suorastaan

harvinaisia. (Väisänen

2011, 40)

Kuva 1. Iktys

Kun 300-luvulta alkaen latina valtasi kreikalta pääkielen aseman kirkon käyttökieltä, tuli kalasymbolista vaikeampi ymmärtää, ja vähitellen sen käyttö Kristuksen symbolina muuttui harvinaisemmaksi. Risti alkoi vähitellen viedä alaa kalasymbolilta, vaikkakin tässä vaiheessa ilman ristiinnaulitun hahmoa. Kala ei kuitenkaan hävinnyt kokonaan kristittyjen käytöstä. Se vain alettiin ymmärtää suoremmin viittauksena Kristuksen sanoihin, joilla hän kutsuu seuraajiaan ihmisten kalastajiksi. Viime vuosina kala on jälleen kokenut uuden nousun kristittyjen käyttämänä symbolina, ja sitä esiintyy esimerkiksi koruissa. (Väisänen 2011, 40-41)

Kalalla on toki kristillisessä symboliikassa monia muitakin merkityksiä. Se toimii apostoli Andreaksen symbolina, jolloin sillä viitataan hänen entiseen ammattiinsa. Kala on sekä Tobitin että Gregorius Toursilaisen symboli: heidän molempien on kerrottu parantaneen sokean isänsä syöttämällä tälle kalan maksaa. Kala tuli myös 1200-luvulla eläneen fransiskaanimunkin, pyhän Antonius Padovalaisen symboliksi, koska meren kalojen kerrotaan nousseen pintaan kuuntelemaan häntä, kun hän saarnasi meren rannalla. Toisinaan kalan näkee Juudas Iskariotin symbolina. Silloin Juudas pitelee viimeisellä ehtoollisella kalaa piilossa selkensä takana varastettuaan sen ehtoollispöydästä. (Väisänen 2011, 41)

Kuva 2. Giovan Battista Carlone, ”Tobiaan kalasaalis”

5 TAITEESSA

Kalat ovat olleet yleinen aihe taiteessa jo 14 000 vuoden ajan. Niitä on esiintynyt monien kulttuurien primitiivisessä taiteessa. Muinaisen Egyptin kalaesineet olivat yleisiä ja niissä on näkynyt pieniä muutoksia 1500 vuoden ajan. Varhaiskristityt ottivat kreikkalaisten ja roomalaisten koristekalojen (jotka olivat usein mytologisesti merkittäviä) mallin itselleen uskonnollisiksi symboleiksi. Painomenetelmien kehittyessä, kalojen ei-uskonnollinen kuvaaminen laajeni. Renessanssin aikana alkoi esiintymään realistisempia maalauksia kaloista, erityisesti asetelmamaalauksia. Tämä asetelmatraditio saavutti huippunsa 1600-luvulla Alankomaissa.

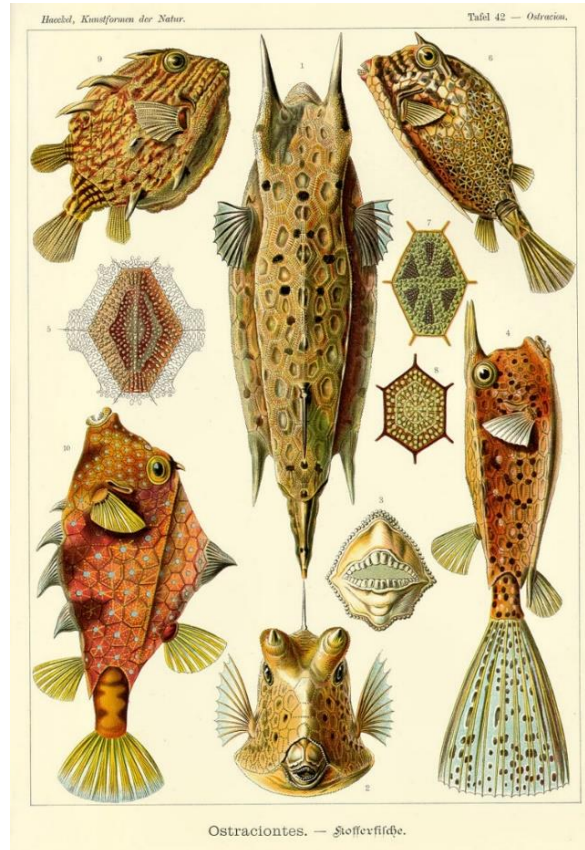
Vuoden 1750 jälkeen kalakuvat ilmestyivät monissa eri yhteyksissä. Realistisen maalarit näyttivät juuri napatun kalan tuskan, dramaattisia kalastustilanteita merellä ja joskus toisinaan makeanveden kaloja elinympäristössään. 1900-luvulla kaloja maalasi useat eri taiteilijat kuten Matisse, Picasso, Klee, Beckman, Soutine, Magritte ja Thiebaud. Taiteilijat kuvittivat kaloja eri tavoin: miellyttävinä, väkivaltaisina tai moniselitteisesti symbolisina. Toisin kuin nykytaiteen taiteilijat, he pyrkivät maalaamaan eläviä kaloja idealisoiduissa oloissa. Japanissa ja Kiinassa kala on ollut tärkeä teema taiteessa ja niiden käyttö on ollut hyvin symbolista. (Moyle 1991, 5)

5.1 Ernst Haeckel

Ernst Heinrich Philipp August Haeckel (16. helmikuuta 1834 Saksa – 8. elokuuta 1919) oli saksalainen eläintieteilijä, luonnontieteilijä, filosofi, lääkäri, professori, meribiologi ja taiteilija. Hän löysi, kuvaili ja nimesi tuhansia uusia lajeja, kartoitti genealogisen puun, jossa yhdistyy kaikki elämänmuodot, sekä loi monia biologian termejä. (Robinson 1999)

Haeckel teki luonnoksia ja akvarellejä tutkimistaan ja löytämistään lajeista. Hänen uransa aikana tuotettiin yli 1000 painosta luonnosten ja akvarellien perusteella. Parhaimmat näistä valittiin ”Kunstformen der Natur” kirjaan. (Breidbach 2006, 253)

Pääpaino kirjan teoksissa on symmetria sekä biologisen monimuotoisuuden evoluutio. Kuvauksen kohde valittiin siten, että se edustaisi lajiaan mahdollisimman paljon. losserokalojen suomujen kuviosta, ammoniittien spiraaleista meduusojen symmetrisyyteen. (Breidbach 2006, 229-231)

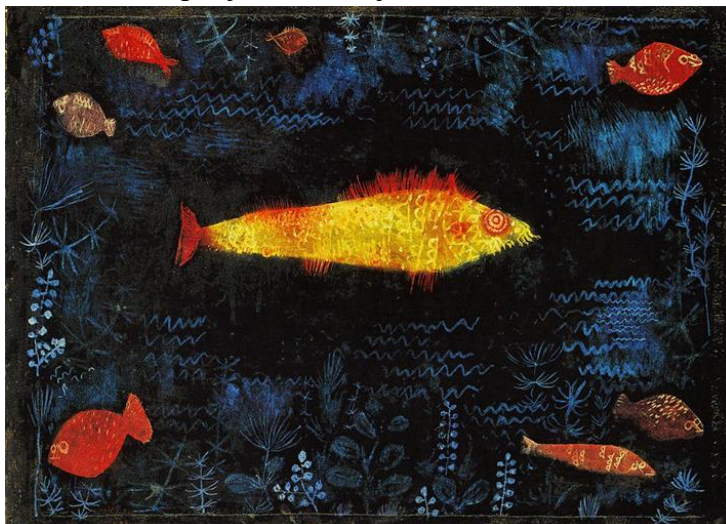

Kuva 3. Ernst Haeckel, ”Täplälosserokala” 1904.

5.2 Paul Klee

Paul Klee (18. joulukuuta 1879 Sveitsi – 29. kesäkuuta 1940) oli saksalais-sveitsiläinen taidemaalari. Hänen taiteensa leikittelee abstraktin ja esittävän taiteen välimaastossa. Klee kehitti merkittävästi modernia taidetta. Hänen tyyliinsä on näennäisen yksinkertainen. Sen tyypilliset piirteet, kuten ohuet ilmeikkäät viivat, pisteet ja yksinkertaiset selkeät kuviot väritaustoilla muotoutuivat hänen Bauhausin aikoinaan. Hänen teostensa tunnelma vaihtelee lyyrisyydestä huumoriin ja ironiaan. Monissa Kleen maalauksissa on kaikkeudellisia fantasianäkymiä. Kleellä on ollut paljon vaikutusta surrealismin, naivismiin ja abstraktin taiteen kehitykseen. (viite)

Kleen teoksessa ” The Goldfish” on kultakala, joka on näennäisesti hämmästynyt meidän tunkeutumisesta sen kotiin merenpohjaan. Se tuijottaa varovasti, ikään kuin me himoitsisimme sen kullankärsäisiä suomuja, kun puolestaan sen seuralaiset kiitävät piiloon levän joukkoon. Klee maalasi teoksen käytyään Napolin Akvaariossa. (Ronneberg 2010. 202-203)

Kuva 4. Paul Klee ”Kultakala” 1925.

5.3 René Magritte

René Magritte (21. marraskuuta 1898 Belgia – 15. elokuuta 1967 Bryssel) oli belgialainen surrealistinen taidemaalari. Hän maalasi tavanomaisia asioita ja esineitä, jotka yhdistyivät oudoilla tavoilla ja sijoittuvat yllättäviin paikkoihin. Magritten työt tulivat enemmän tunnetuiksi vasta kun hän oli noin 50 vuotias, mutta kuitenkin hänen teoksensa on vaikuttanut pop-, minimalismi- ja käsitetaiteeseen.

René Magritten teoksessa *The collective invention* on kala, johon on yhdistetty naisen jalat. Tämä on selvästi merenneidon pilkkaa. Maalaus jättää pois merenneitoa ympäröivän kauneuden ja mysteerin käyttämällä vastakohtia. (Renemagritte [www-](http://www.renemagritte.com)sivut 2019)

Kuva 5. Rene Magritte “Kollektiivinen keksintö” 1934.

5.4 Kiina ja Japani

Kalalla on tärkeä vaikutus kiinalaisessa mytologiassa. Ne esiintyvät useissa eri myyteissä. Sana kala, “yu” on homofoni sanoille runsaus ja rikkaus.

(Eberhard 1983, 106).

Kiinalaisessa kalataiteessa on lähes aina aiheena koikarppi, koska se on ollut suosiossa jo vuosisatojen ajan. Kiinan perinteisin maalaustekniikka on mustemaalaus. Tekniikassa käytetään tonaalisuutta ja varjostuksia vaihtelemalla musteen tiheyttä, hiomalla mustetikkua kiveen, jossa on tilkka vettä, sekä johdattelemalla että painetta kontrolloimalla siveltimen vetoa. Tekniikkaa vie vuosia harjoitella, mutta kun se on hallussa, voi yhden siveltimen vedon aikana saada hämmästyttäviä sävyeroja mustasta hopeanharmaaseen.

Perinteisesti käytettiin vain mustaa ja valkoista, mutta ajan myötä taiteilijat lisäsivät punaisia, oransseja, vihreitä ja muita värejä. Koikarpin muodon, eleganssin ja yksinkertaisuutensa vuoksi, niistä tuli suosituksi mustemaalauksissa. Koikarpin maalaamiseen on seitsemän vaihetta. Ensin runko maalataan, sitten siihen lisätään pyrstö. Kolmantena maalataan pää, suu sekä silmät. Seuraavaksi maalataan suomut. Viidentenä lisätään evät, jonka jälkeen tehdään selkäranka ja muut yksityiskohdat.

Kuva 6. Wu Qingxia
”Yhdeksän karppia”

Kiinalaiset silkkitaiteilijat ovat myös suosineet teoksissaan koikarpia. Niiden fyysiset ominaisuudet ovat erinomainen keino tuoda esiin herkkää ompelutekniikkaa sekä runsaasti värillistä silkkilankaa. Koin värien monipuolisuus korostuu silkkikirjonnassa enemmän kuin maalauksissa. Silkin kiilto imitoi koin suomujen välkettä vedenpinnan läpi.

Kirjontateoksissa koiden määrä on tärkeä, sillä numerot ovat olleet tärkeä osa kiinalaista kulttuuria. Yhdeksän, kaksitoista ja kahdeksantoista ovat hyväenteisimpiä, joten koikarpit ovat näiden kokoisissa ryhmissä. Muissa tapauksissa koita on kaksi, koska kiinalaisessa kulttuurissa uskotaan hyvien asioiden olevan pareittain.

Kuva 7. Kiinalainen silkkiteos.

Kiina on kuuluisa posliinituotteistaan, sekä perinteisissä, että nykyaikaisissa tulkintoissaan. Yleisesti ottaen tuotteet voidaan jakaa kahteen luokkaan: käytännöllinen ja koristeellinen. Lautaset, teekannut, kupit, kulhot on usein koristeltu koikarpeilla, jotta ne lisäävät visuaalista mielenkiintoa esineisiin, joita esiintyy joka päivä lähes joka kodissa. Erikoistoiminnoissa, kuten uskonnollisissa seremonioissa käytettävissä välineissä, koikarpeja käytetään harmonian symbolina. Joillain koikarppiposliiniesineillä ei ole muuta tarkoitusta kuin, palvella esteettisesti. (Karen Frazier n.d.)

Kuva 8. Kiinalainen posliiniastiasto.

Koikarppien jalostus on peräisin Japanista, joten japanilaisessa taiteessa näkyy laajempi valikoima erilaisia koita. Japanin kielellä sana ”koi” on homofoni toiselle sanalle, joka tarkoittaa hellyyttä tai rakkautta. Sitä pidetään ”jumalallisena kalana”, joka levittää onnea ja vaurautta missä tahansa. Koikarppien värien rikkauden ja monipuolisuuden takia sitä kutsutaan ”eläväksi jalokiveksi” ja niitä käytetään monenlaisten koritalouksien, uskonnollisten ja puhtaasti taiteellisten koristeiden korostamiseen.

(Zhu, Fennell 2013)

Kodomo no hi eli lasten päivä, on japanilainen juhlapyhä, jota juhlintaan joka vuosi 5. toukokuuta. Tässä kansallisessa juhlapyhässä lapsia kunnioitetaan ja heille toivotetaan onnea. **Koinoborit**, eli karppeja muistuttavat kankaiset viirit ripustetaan ulos pylväisiin omaan pihaan ja julkisille paikoille toivottamaan onnea lapsille. Karppien uskotaan olevan vahvoja ja rohkeita kaloja, joten koinoborit symboloivat lasten halua tulla voimakkaiksi sekä vahvoiksi.

(Kigawa n.d.)

Kuva 9. Japanilaisia koinoboreja.

Gyotaku on japanilainen painotekniikan menetelmä, jossa perinteisesti käytetään kaloja, merieläimiä tai vastaavia aiheita painatuslevyinä. Sen uskotaan saaneen inspiraationsa kiinalaisesta kalligrafiasta, josta nykyaikainen painaminen on syntynyt. Gyotakua tai japanilaisen kalan painatusta käytettiin alun perin kalastajan saaliin tallentamiseen ja muistoksi.

Lopulta tekniikka kehittyi taidemuodoksi, jota voi toteuttaa kolmella eri tavalla. Chokusetsu-ho, eli suora tyyli on kaikista samanlaisin kuin alkuperäinen tekniikka. Kalat puhdistetaan, valmistetaan ja tuetaan, jonka jälkeen ne kastetaan vesi- tai öljypohjaiseen musteeseen tai maaliin. Tässä vaiheessa kalaan levitetään kostutettua riisipaperia tai yhtä muista mahdollisista painokohteista, kuten silkki, pellava tai puuvilla. Kuva luodaan käsin hieromalla ja painamalla levitettyä materiaalia värjättyä pintaa vasten. Tulos poistetaan varovasti kalasta, jolloin saadaan käänteiskuva. Sen annetaan kuivua, ja silmät maalataan myöhemmin sudilla

Kansetsu-ho, eli epäsuoratekniikka on tarkempi prosessi, joka tuottaa hyvinkin herkeit ja yksityiskohtaiset kuvat. Riisipaperi, silkki tai muu kangas kiinnitetään kalaan, riisipastan avulla. Muste levitetään silkkiin, kun sitä kiinnitetään kaloihin. Toisin kuin suorassa menetelmässä, valmis kuva ei käänny. Silmät maalataan myös myöhemmin.

Tesha-ho, eli siirto Gyotaku on vähemmän tunnettu ja käytetty tekniikka. Se kehitettiin, kun painamisen tavoitteena oli kuva kovalle pinnalle, kuten puulle, nahalle, muoville tai jopa asunnon seinälle. Kala valmistetaan ja pinta maalataan, kuten suoralla menetelmällä. Neulon tai polyteenipala asetetaan ja painetaan musteella peitettyyn kalaan, siirtokalvo nostetaan ja sijoitetaan huolellisesti sekä painetaan painokohteeseen.

Prosessin avulla kuva käännetään toisen kerran, jolloin tuloksena on oikea suunta. (Stormtree Studio 2017)

Kuva 10. Gyotaku teos

5.5 Suomi

Akseli Gallen-Kallela (26. huhtikuuta 1865 Pori – 7. maaliskuuta 1931 Tukholma) oli Suomen merkittävimpiä taidemaalareita. Hän aloitti uransa realistisilla kansankuvauksilla, ja siirtyi romanttisiin Kalevala- ja Karjala-aiheisiin. 1890-luvulla hän loi merkittäviä teoksia sekä symbolismin että realismin tyyliin. 1900-luvun puolella, etenkin Afrikan-matkan yhteydessä, Gallen-Kallelan teokset alkoivat ilmentää ekspressionismia. (Okkonen 1961. 659)

Akseli Gallen-Kallelan teoksessa ”Iso hauki” 1904 Väinämöinen valmistautuu perkaamaan ison hauen Kalevala-aiheisessa maalauksessa. Gallen-Kallela käytti maiseman mallina parin kilometrin päässä Kallelan ateljeestaan sijainnutta rantakalliota, ”ison hauen kalliota”.

(Sederholm, Mäkinen, Stewen, Hanka, Sinisalo 2002. 71

Kuva 11. Akseli Gallen-Kallela ”Iso hauki” 1904.

Tyko Sallinen (14. maaliskuuta 1879 Nurmee – 18. syyskuuta 1955 Helsinki) oli suomalainen ekspressionistinen taidemaalari. Hän oli Suomen 1900-luvun alun taiteen murroskauden näkyvimpiä ja määräävimpiä hahmoja. (Otavan Iso Fokus 1974. 3684)

Sallisen taide ja persoona herättivät kohua. Häntä pidettiin maalaustaiteen perinteiden murskaajana. Sallisen maalaustapaa pidettiin brutaalina, eikä hänen taiteensa ymmärtäjiä ollut paljon. (Donner 2003)

Kuva 12. Tyko Sallinen ”Silakka-asetelma” 1918

Erik Bruun (7.4.1926- Viipuri) on suomalainen graafinen suunnittelija. Bruun vietti lapsuutensa Säiniössä. Sodan aikana perhe muutti Helsinkiin, jossa Bruun aloitti graafisen suunnittelun opiskelun Taideteollisessa korkeakoulussa. Hän valmistui graafiseksi suunnittelijaksi vuonna 1950. Vuonna 1953 hän perusti graafisen yrityksen.

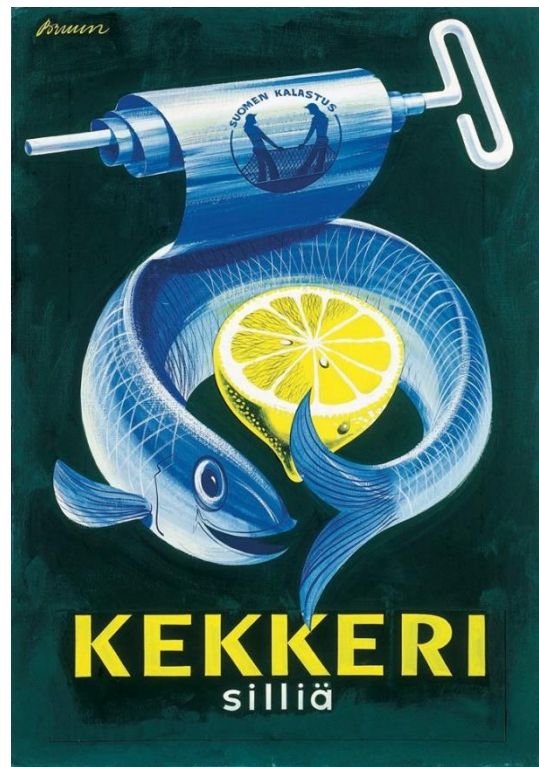
Bruun on suunnitellut lukuisia logotyyppejä, tuotemerkkejä, julisteita, kirjoja, vuosiraportteja metsäteollisuusyritysten leimoille ja suomalaisille seteleille. Hänen viimeisin projektinsa on tekstiilien suunnittelu yhteistyönä Vallilan kanssa.

Bruun julisteet, postikortit ja postimerkit kuvaavat lähinnä suomalaista kaunista luontoa.

Kuva 13. Erik Bruun , Pohjola: Kaloja Postimerkki 2018.

Vuonna 2017 ilmestyi Erikin suunnittelema postimerkkisarja sekä joukko kaupallisia julisteita. Ideointi ja ajatusten toteuttaminen ovat parasta energianlähdettä mikä pitää taiteilijan vireänä. Erikiä käy lähes päivittäin tapaamassa toimittajia kaikkialta maailmasta ja hän käy esitelmöimässä tilaisuuksissa, tapahtumissa ja omien näyttelyjen avajaisissa. (Bruundesign www-sivut 2017)

Kuva 13. Erik Bruun, Kekkeri-silli mainosjuliste 1955.

Sakke Yrjölä (1972- Helsinki), graafikko ja kuvittaja on piirtänyt yksityiskohtaiset kuvat kaikista Suomessa esiintyvistä kalalajeista. Sadan piirroksen tekeminen kesti 2,5 vuotta. Urakasta teki vielä haastavamman se, että Yrjölä kiersi ympäri Suomea ja kalasti itse suuren osan lajeista, koska hän halusi kuvata kalat tuoreina.

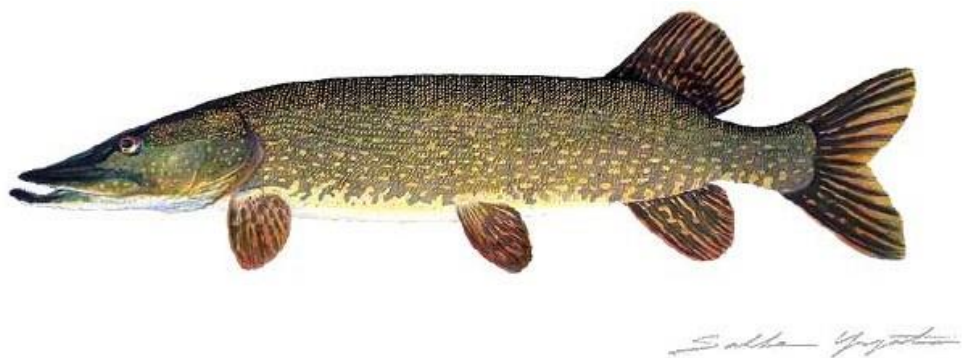

Kuva 14. Suomen kalat- kirja

Sakke Yrjölän kalakuvat ovat yksityiskohtaisen tarkkoja. Kalat on ensin pyydystetty ja valokuvattu heti. Kuvat on työstetty piirrosmalleiksi tietokoneella. Itse piirros on tehty akvarellipaperille ja väritetty vesiväreillä. Yhden piirroksen tekeminen on kestänyt 1–5 päivää.

– Jollakin kalalla saattaa olla 4 000 suomua yhdellä kyljellä. Kun on piirtänyt ja värittänyt jokaisen suomun 2–3 värillä – koska suomut ovat kolmiulotteisia – niin kyllä siihen aikaa menee, kuvailee Yrjölä.

Kalojen kauneus kiehtoo. Yrjölän intohimot ovat kalastus ja piirtäminen. Tunnistuskuvien piirtäminen kaikista Suomen kalalajeista olikin työläydestä huolimatta mieluinen tehtävä. Kalat ovat kiinnostaneet miestä lapsuudesta asti. (Mäki-Petäjä 2016.)

Kuva 15. Sakke Yrjölä ”Hauki”

6 YHTEENVETO

Kala on esiintynyt taiteessa monin eri muotoin. Merkittävänä symbolina se on kulkenut pitkin historiaa eri kulttuureissa. Toisinaan se on yhdistänyt ihmisryhmiä, sekä ollut opettavainen ja rohkaiseva tarinoidensa kautta.

Taiteessa se esiintyy loistokkaiden väriensä kanssa piristäen ihmisten jokapäiväistä elämää, sekä raadollisena asetelmassa kuvaamassa arkielämän dramaattisuutta. Kalan moninaisuus tekee siitä mielenkiintoisemman, koska kaikkia lajeja ei ole läheskään löydetty tai tutkittu. Aina uusi laji tuo mahdollisuuden uudelle taiteelle.

Opinnäytetyötä tehdessäni aloin kokemaan suurempaa mielenkiintoa kaloihin kuin aiemmin. Erityisesti mielenkiintoni herätti monimuotoisuus, sekä niiden vaikutus taiteeseen.

7 LÄHTEET

Hastings P. A. 2015. Fishes: A Guide to Their Diversity. Yhdysvallat: Univ of California Press.

Komulainen N. 2006. Helppokäyttöinen omistajan opas Kultakalat. Helsinki: Perhemediat Oy.

Tukiainen M. 2018. Pohjolan voimaeläimet. Jyväskylä: Tuuma.

Frasier K. 2006-2019. What Do Koi Fish Symbolize?
Viitattu: 10.4.2019 <https://www.lovetoknow.com>

Viittaus: (Moyle 1991, 5)

Lähdeluettelo: Moyle P. Moyle M. 1991. Environmental Biology of Fishes.
Alankomaat: Kluwer Academic Publishers.

Robinson G. 1999. Ernst Haeckel German Embryologist.
Viitattu: 18.4.2019 <https://www.britannica.com>

Breidbach O. 2006. Visions of Nature: The Art and Science of Ernst Haeckel. Saksa. Prestel.

Eberhard W. 2006. A Dictionary of Chinese Symbols: Hidden Symbols in Chinese Life and Thought. London, New York: Routledge.

Zhu S. ja Fennell P. "The Art of Koi." Art of silk Blogs 31.8.2013.
Viitattu: 18.4.2019 <https://www.artofsilk.com/blogs/news/8854999-the-art-of-koi#.XLjM9aRS-M9>

Kigawa M. "Kodomo no hi: Children's Day Celebration". About Japan: A Teacher's Resource. Viitattu 20.4.2019
http://aboutjapan.japansociety.org/kodomo_no_hi_childrens_day_celebration#sthash.eN36EI0K.jEmCHC2U.dpbs

Renemagritte www-sivut 2019. Viitatti 20.4.2019 <https://www.renemagritte.org/>
<https://www.renemagritte.org/the-collective-invention.jsp>

Väisänen L. 2011. Kristillisen Symbolit: ikkuna pyhään. Helsinki: Kirjapaja.

Stormtree Studio 2017. Gyotaku. Viitattu 23.4.2019
<https://stormtreestudio.com/gyotaku/>

Sederholm H., Mäkinen A., Stewen R., Hanka H., Sinisalo S. 2002. Pinx: maalaustaide Suomessa. Helsinki: Weilin + Göös.

Otavan Iso Fokus: Kertovasti kuvitettu 8-osainen tietosanakirja, osa 6, 1974. Helsinki: Otava.

Donner J. 2003. Sininen laulu: Sallinen Tyko Konstantin. Yle Teema. Viitattu 24.4.2019.

<http://vintti.yle.fi/yle.fi/sininenlaulu/yle.fi/teema/sininenlaulu/artikkeli.php-id=36.htm#alku>

Bruundesign www-sivut 2017. Historia. Viitattu 24.4.2019

<https://bruundesign.com/fi/historia/>

Okkonen O. 1961 A. Gallen-Kallela – Elämä ja taide. Helsinki:WSOY

Mäki-Petäjä M. 2016. Graafikko Sakke Yrjölän jättiurakka: Täydellisen tarkat piirrokset kaikista Suomen kalalajeista. MTV uutiset 07.06.2016. Viitattu: 24.4.2019

<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/graafikko-sakke-yrjolan-jattiurakka-taydellisen-tarkat-piirrokset-kaikista-suomen-kalalajeista/5932874#gs.7chh8a>

